

Indhold

Introduktion ved Walter Hooper	7
Forord af C.S. Lewis	31
1 Herlighedens tyngde	33
2 Uddannelse i krigstid	57
3 Derfor er jeg ikke pacifist	75
4 Omstilling	107
5 Er teologi poesi?	135
6 Inderkredsen	163
7 Medlemskab	183
8 Om tilgivelse	203
9 En fortalelse	211

Introduktion

I den bevægende afslutning på sin prædiken *Herlighedens tyngde* (side 33) taler C.S. Lewis om den menneskelige sjæls udødelighed og siger videre: ”Dermed være ikke sagt, at vi skal gå gennem livet med en alvorlig rynke i panden. Vi har brug for glæde og morskab, men det må være en morskab mellem mennesker, der helt grundlæggende tager hinanden alvorligt (det er også den bedste morskab).”

I mine øjne udgør denne og tilsvarende opmuntringer fra Lewis et væsentligt bidrag til enhver samtale om, hvordan den kristne skal leve sit liv. Når vi har gjort vores bedste for at leve op til Guds krav til os, bør vi så ikke give os selv lov til at nyde det gode, han lader os tilflyde? Hvis vi hele tiden tvinger os selv til at anlægge en alvorlig mine, når det ikke er påkrævet, kaster vi for mig at se ikke bare vrage på den lykke, vi kunne erfare her på jorden: vi kompromitterer også vores egen evne til at nyde denne lykke i fremtiden, når enhver grund til at føle sig ulykkelig er definitivt og endegyldigt bortvejret.

Vi ved fra Lewis' tidlige skrifter, at han var født med smag for livsglæde og morskab, men også at et sammenurium af ateisme og ambition lagde en alvorlig dæmper på ham i så henseende. Måske kan den munterhed, han

beskriver, aldrig for alvor trives sammen med en indædt stræben efter det ene eller det andet. En kendsgerning er det i hvert fald, at det ikke lykkedes Lewis at forfatte noget større værk, før efter han i 1931 blev omvendt til kristendommen og holdt op med at tage sig selv så alvorligt. Hvis nu nogen med en bedrøvelig mine vil indvende, at den kristne tro skam er en meget alvorlig og højtidelig affære, vil jeg dertil svare: ”Ja, så afgjort. Den tages ikke alvorligt nok.” Lewis giver os imidlertid det rette perspektiv på dette, når han i bogen *Om kærlighed* viser os, hvor let det hele kan få et forkert fortegn, hvis vi omfatter kristenlivet med den forkerte form for alvor.

Mit arbejde med at redigere disse essays har affødt nogle overvejelser vedrørende vores altid mystiske, men også instinktive og tilsyneladende medfødte fornemmelse for, præcis hvor muntre, alvorlige eller hvad som helst vi kan tillade os at være, når vi er sammen med et andet menneske. Mit forhold til Lewis kan måske minde meget om andres forhold til ham, men det kan aldrig blive præcis det samme. Eftersom denne bog primært er redigeret for et amerikansk publikum, bør jeg vel forklare, at da jeg i en årrække havde korresponderet med Lewis, indbød han mig i foråret 1963 til at besøge sig. Jeg rejste fra mit hjemland USA i håbet om, at jeg ville få lov at føre bare en enkelt dyb samtale med Lewis over en kop te. Jeg tror

Introduktion

ikke på lykketræf, men jeg tror på engle, og det teselskab, som jeg så brændende havde længtes efter, endte med at blive, hvad man kunne kalde (hvis man absolut skal kalde det noget) ”En efternølers observationer” eller ”En sommer med C.S.L.”. Uanset hvad håber jeg, at mine oplevelser med Lewis – efterhånden som vores kilder til førstehånds erfaringer med ham bliver færre – vil have interesse for de, der ligesom jeg sætter stor pris på den munterhed ”af den mest livlige art”, som synes at få mere og mere trange kår i verden.

Det varede lidt, før jeg, som den amerikaner jeg var, fik vænnet mig til de engelske ”bekvemmeligheder”. For eksempel kan jeg se på optegnelsen i min dagbog den 7. juni 1963, at jeg den dag var på et længere besøg hos Lewis, og at vi i den forbindelse indtog (for mig at se) voldsomme mængder te. Efter et stykke tid udtrykte jeg et behov for at benytte ”badeværelset” og glemte i den forbindelse, at i England er badeværelset og toilettet som regel to forskellige rum. Med en skælmsk højtidelighed førte Lewis mig til badeværelset, pegede på badekarret, forsynede mig med en lille stabel håndklæder og lukkede døren bag mig. Jeg vendte tilbage til stuen og begyndte at forklare, at det ikke var et bad, jeg havde brug for, men ... Lewis brast i latter og sagde med reference til profeten Josva: ”Min herre, ’vælg nu denne dag’ at lægge Deres

fjollede, amerikanske eufemismer bag Dem og fortæl mig så præcis, hvilket rum i mit hus De ønsker at besøge.”

Jeg kan se af andre optegnelser i min dagbog, at Lewis – eller Jack, som han foretrak at blive kaldt af sine venner – satte mig stævne mindst tre eller fire gange om ugen, nogle gange i hans eget hjem og andre gange på en pub i selskab med en gruppe venner, som han kaldte The Inklings. Jeg ved, at han på det tidspunkt var syg og havde været det siden 1961, hvor hans helbredsproblemer begyndte. Han syntes imidlertid ikke at tage megen notits af sin egen sygdom, og da han altid virkede så robust, var det nemt at glemme den omstændighed i selskab med denne rødmossede, en meter og firs høje og meget elskværdige mand. Derfor overraskede det mig også, da han den 14. juli ikke følte sig i stand til at gå til gudstjeneste med mig. Han opfordrede mig til i stedet at blive hos ham, og det blev på mere end én måde en mindeværdig dag for mig. Den dag bad han mig om med øjeblikkelig virkning at påtage mig stillingen som hans litterære assistent og personlige sekretær. Når jeg så havde opsagt min stilling som underviser ved University of Kentucky, kunne jeg vende tilbage til Oxford og genoptage mine pligter.

Næste morgen tog Lewis til en rutineundersøgelse på Acland Nursing Home og chokerede alle ved her at synke ned i en koma-tilstand, som varede fireogtyve timer,

Introduktion

og som lægerne ikke havde meget håb om, at han ville komme sig efter. Vores fælles venner, pastor Dr. Austin Farrer og hans kone, havde planlagt en ferie i Wales fra den sekstende til og med den enogtyvende juli, men på Lewis' anmodning blev de i Oxford til den syttende, så Austin Farrer kunne høre Lewis' skriftemål og give ham den sidste nadver. Lewis havde gerne set, at jeg havde modtaget sakramentet sammen med ham, men eftersom jeg ikke var syg, var det ikke tilladt. "I så fald," sagde Lewis, "må du i det mindste komme med for at knæle på mine vegne." Hans situation gav mig så meget at se til, at jeg i disse dage ikke fandt tid til regelmæssigt at føre dagbog. Ud fra et brev, jeg skrev til ægteparret Farrer den 30. juli fra Lewis' hjem – det er nu blevet en del af Farrer Papers i Bodleian-biblioteket i Oxford – kan jeg dog se, at jeg allerede på det tidspunkt var flyttet ind hos Lewis i hans hjem.

Lægerne fortalte ikke Lewis, hvor tæt han havde været på at dø, men syntes at overlade den opgave til mig. I et øjeblik, der forekom mig gunstigt, fortalte jeg så Lewis om hans koma og de dage, hvor hans åndsevner svigtede ham. Fra da af var Lewis overbevist om, at den sidste olie, han var blevet salvet med under komaen, og den sidste nadver, han efterfølgende havde modtaget, havde reddet hans liv.

Allerede før Lewis flyttede ind på plejehjemmet, var det mig en gåde, at han havde kunnet levet så længe uden at sætte ild til sig selv. Når han ikke klædte sig på til særlige lejligheder, gik han altid i en gammel tweedjakke, hvis højre lomme var blevet syet for huller mange gange. Årsagen var, at Lewis, når han blev træt af at ryge på sin pibe, bare lod den dumpe ned i lommen, hyppigt med det resultat, at den brændte hul. Det var sket så ofte, at der ikke var noget af det originale stof tilbage.

Da sygeplejerskerne på Acland en dag fandt ham på vej til at døde hen med en cigaret i hånden, tog de affære og sørgede for, at han ikke havde adgang til tændstikker, med mindre han var i selskab med mig. Lewis undrede sig over, at hver gang jeg havde forsynet ham med en æske tændstikker, før jeg gik, kom en sygeplejerske altid ilende til og tog æsken fra ham, når jeg var ude ad døren. "Hvordan kan de vide det?" spurgte han mig en formiddag. "Giv mig en æske, jeg kan skjule under mit sengetøj." Jeg var nødt til at gå til bekendelse og indrømme, at jeg ikke kun forsynede ham med den forbudte vare, men også stak ham til personalet. "En stikker!" udbrød Lewis oprørt. "Jeg har altså noget, som ingen ven nogensinde før har haft. Jeg har en personlig forræder, min helt egen

Introduktion

Benedict Arnold¹ hos mig. Du må angre og bekende, før det er for sent!”

Jeg holdt meget af Lewis' bulder og ballade, og jeg tror, jeg tog fusen på ham, nogenlunde lige så ofte som han tog fusen på mig. Men der var også en mildere side af Lewis, som var lige så kendetegnende for ham. For eksempel er der et øjeblik på Acland, som mange læsere af Lewis' Narnia-bøger måske vil finde lige så rørende som jeg. Det skete en af de dage, hvor Lewis var ude af stand til at tænke klart, og hvor jeg havde bemærket, at han ikke genkendte nogen af dem, der kom for at besøge ham – end ikke professor Tolkien. Dagens sidste besøgende var hans fostersøster Maureen Moore Blake, som et par måneder forinden på nærmest eventyrlig vis havde arvet et slot og et stort gods i Skotland sammen med titlen Lady Dunbar of Hempriggs. Hun var den første kvinde i tre århundreder til at arve et baroni. Hun havde ikke været sammen med Lewis, siden det skete, og i håb om at skåne hende for en skuffelse forklarede jeg hviskende, at han den dag ikke havde været i stand til at genkende nogen af sine gamle venner. Da hun trådte hen til ham og trykkede hans hånd, hviskede hun: ”Jack, det er Maureen.”

1 Benedict Arnold, født 1741 i USA, død 1801 i London. Officer under den amerikanske uafhængighedskrig, hvor han forrådte sine egne til englænderne.

”Nej,” svarede Lewis med et smil, ”det er Lady Dunbar of Hempriggs.” Hun spurgte: ”Hvordan kunne du dog huske det, Jack?” Han svarede: ”Hvordan skulle jeg kunne glemme et eventyr?”

En dag, hvor han tydeligvis var ved at få det bedre, men stadig ikke var helt uden for fare, spurgte han mig, hvorfor jeg virkede så trist.

Årsagen til min nedslæthed var, at der i vores nabolag boede en militant gammel ateist på nioghalvfems, som hver dag tog sig en rask gåtur. Hver gang vi mødtes, spurgte han mig, om Lewis ”stadig levede”, og når jeg så svarede, at han stadig var alvorligt syg, endte han uvægerligt med at sige: ”Ja jeg fejler ikke noget! Jeg har mange år tilbage endnu!”

Jeg fortalte Lewis, at jeg følte mig fristet – stærkt fristet – til at fortælle Gud, hvor grotesk uretfærdigt det forekom mig, at han gav den frække, gamle ateist lov til at leve tilsyneladende uendeligt og samtidig lod Lewis, som kun var fireogtres, nå til gravens rand. ”Forstå mig ret,” tilføjede jeg, da jeg så Lewis rynke panden. ”Det har jeg naturligvis ikke ligefrem sagt i mine bønner, men jeg har været tæt på at gøre det.”

”Og hvad tror du så, vores Herre ville sige til det?” spurgte Lewis med et bebrejdende blik.

”Hvad?”

Introduktion

”Hvad kommer det dig ved!”

Enhver, som har læst Joh 21,22 – hvor Jesus irettesætter Peter – vil kunne se, hvordan Lewis her bringer Herrens ord til apostlen i spil. Men Lewis standsede ikke ved det. Noget så nænsomt og ømt gav han sig derefter til at trøste mig i den sorg, som jeg havde troet var hans, men som han vidste var min.

Da det værste var overstået, vendte vi tilbage til den opløftede sindsstemning og det næsten helt balstyrisk fornøjelige humør, som var noget af det, jeg elskede mest ved Lewis. Det ville imidlertid kræve et menneske af Boswells format at tegne et retvisende og fuldstændigt billede af dette bemærkelsesværdige menneske og vise, hvor naturligt hans fornøjelige side gik hånd i hånd med det mere alvorlige og faktisk var en af årsagerne til hans store hjertevarme, hans intellektuelle skarpsindighed og hans imødekommende væsen, hvis lige jeg aldrig har oplevet hos noget andet menneske. Mange af os, der kendte ham, forstod, at her var et menneske med almindelige instinkter kombineret med en meget ualmindelig formåen. Måske er det værd at bemærke, at jeg vidste – med fuldstændig sikkerhed vidste – at uanset hvor længe jeg levede, og hvor mange andre mennesker jeg lærte at kende i mit liv, så ville jeg aldrig igen møde et så helt igennem

godt menneske som Lewis. Det er det allerstærkeste minde i mit sind, og intet vil kunne gøre det rangen stridig.

Den 6. august fulgte jeg Lewis hjem sammen med en mandlig sygeplejerske, en skotte ved navn Alec Ross, hvis opgave det var at våge om natten, hvis der skulle blive brug for ham. På det tidspunkt havde Lewis og jeg været sammen næsten døgnnet rundt gennem to måneder, og jeg følte mig endnu bedre tilpas i hans selskab nu, hvor vi boede i det samme hus. Han havde ikke en eneste gang klaget over forholdene på Acland – hvis vi ser bort fra hans forargelige udbrud over mit 'forræderi' med tændstikkerne. Ikke desto mindre fandt han tydeligvis stort behag i at vende tilbage til sine normale omgivelser. Da jeg fornemmede hans ønske om at være lidt alene efter frokost, spurgte jeg, om han nogensinde tog sig en lur. "Nej, nej," svarede han. "Det hænder dog, at en lur tager mig."

Lewis havde fortsat med at diktere breve, mens han var på Acland, og selv om han fandt det lettere nu, hvor han var hjemme igen, ofrede han også mere opmærksomhed på nogle problemer, som han siden 1961 havde været klar over, at hans eventuelt snarlige bortgang ville gøre akutte. Han tænkte her på sin brors uheldige problem med alkohol og fremtiden for sine to stedsønner, der ud over tabet af deres mor i 1960 havde haft man-

Introduktion

ge andre triste tildragelser at slås med. Når jeg nævner dette, skyldes det først og fremmest, at jeg ved denne lejlighed bemærkede noget, som jeg aldrig har mødt hos noget menneske (ud over, som jeg senere skulle erfare, i Lewis' ven Owen Barfield). Lewis havde nok – nogen vil måske sige mere end nok – at bekymre sig om for sit eget vedkommende. Han greb sine problemer an på den måde, at han, når han havde gjort sit bedste for at løse dem, overlod sagen til Gud og vendte tilbage til sit arbejde og sine fornøjelser. Den, der går videre i denne bog og, for eksempel, læser tilføjjelsen til hans prædiken *Omstilling* (mere om den senere), vil måske forstå noget, der umiddelbart kan lyde banalt, men som på ingen måde er det, nemlig at Lewis virkelig længtes efter og *holdt af* den lykke, som den guddommelige Søn døde for at skænke alle mennesker. Dette bemærkede jeg allerede på dette tidspunkt, omkring ti år før jeg i Bodleian-biblioteket så det hele så præcist formuleret i et brev til hans bror den 28. januar 1940. Heri skriver Lewis: ”Jeg er begyndt at tro, at menneskeheden ikke kun er opdelt i de lykkelige og de ulykkelige, men også i dem, der kan lide lykke, og dem, som – hvor besynderligt det end måtte forekomme – egentlig ikke kan.” Uden noget ønske om at fornærme nogen vil jeg formode, at de, der i tide og utide prædiker ”social bevidsthed”, eller hvordan man for nærværende

formulerer det, vil have svært ved at forstå dette. Men sådan var det.

Vores sygeplejerske vidste vist ikke rigtig, hvad han skulle mene om Lewis. Alec var ikke nogen lærd mand, men han havde den fordel, at han var en af de ganske få mandlige sygeplejersker, der dengang fandtes. Det havde den konsekvens, at han mere eller mindre selv kunne vælge sine patienter, og han skelede gerne til, om patienten var fabelagtigt rig eller berømt for det ene eller det andet, eller om han havde en Rolls Royce stående i garagen (hans lønlige håb). Han var en god sygeplejerske, men han havde et forfærdeligt sprog. Første gang han så køkkenet, kaldte han huset for en "svinesti" og fik meget hurtigt sat tjenerne i gang med at feje og vaske og desinficere overalt.

Alec forblev dog mystificeret over den tilsyneladende selvmodsigelse i, at et lidet indbydende hus som Lewis' havde en husherre, der "var noget". En dag, hvor han og jeg sad og drak te, spurgte han – han kunne ikke lige komme i tanker om navnet Who's Who – om "the great mon was in that big boke ..." Lewis, som netop kom ind i stuen, hørte hans spørgsmål og sagde: "Jo, jo, Alec. Mit navn står skam i det, man i Skotland ville kalde Wha's Wha." Det gjorde udslaget. Fra da af nærrede Alec stor hengivenhed for Lewis for hans lune og selvironi. Nu

Introduktion

gjorde det ingen forskel, om Lewis var berømt for noget, Alec almindeligvis regnede for vigtigt.

I august dikterede Lewis et brev, hvori han opsagde sin stilling på Cambridge. Sidst på måneden, mens Alec blev tilbage for at holde et vågent øje med Lewis, blev jeg og Lewis' stedsøn, Douglas Gresham, så sendt til Cambridge for at ordne Lewis' sager og hente mange af de omkring to tusind bøger, han havde stående i sine værelser på Magdalene College. Vi lejede en varevogn til at transportere os og alle bøgerne til Oxford. På vejen hjem sad jeg og spekulerede på, hvor i alverden Lewis ville få plads til bøgerne i et hus, der allerede var fyldt til bristepunktet. Det viste sig, at Lewis allerede havde tænkt det igennem.

Alec havde til huse i det, der blev kaldt "musiklokalet" – et stort rum i stueetagen, der var så godt som tomt bortset fra en seng i det ene hjørne. Alec havde været oppe hele natten og lå og sov, da vi ankom. Da varevognen trillede ind på gårdspladsen, kom Lewis ud til os og formanede os til at være stille. "Hvor skal vi gøre af bøgerne?" hviskede jeg. Lewis blinkede bare til svar. Under de største anstrengelser for ikke at vække Alec brugte vi derefter en times tid på at bære alle bøgerne ind i "musiklokalet" og stable dem op rundt om sygeplejerskens seng. Han lå stadig og snorkede, da det sidste bind blev føjet

til den store mur af bøger, der næsten nåede til loftet og optog næsten hver eneste kvadratcentimeter gulv.

Ved den tid hvor sygeplejersken plejede at vågne, ventede jeg og Lewis spændte udenfor. Så skete det. Alec vågnede, fandt sig selv begravet i bøger og udstødte et rungende brøl. Så hørte vi, hvordan en del af muren af bøger styrtede sammen, og nogen kæmpede sig hen over virvaret af læsestof. Da Alec bagefter sad og sundede sig over en drink i vores selskab, erklærede han, at det var den bedste spøg, han nogensinde havde været vidne til.

Hvis jeg indtil nu har sagt mindre, end nogen kunne forvente eller håbe, om Lewis' særlige 'religiøse' indstilling, er det, fordi jeg tænker, at læserne allerede er godt bekendt med denne. Jeg har forsøgt at illustrere ud fra mine personlige minder, at Dr. Johnson² meget vel kan have haft en mand som Lewis i tanke, da han sagde, at "et menneskes mål af visdom altid kan bedømmes ganske præcist ud fra hans munterhed." Hvis det ikke er lykkedes mig, så skulle de fremragende tekster i denne lille samling være i stand til at kompensere for denne mangel.

Lewis var i ordets sandeste betydning et beskedent menneske. Når det i vores samtaler faldt naturligt at

2 Samuel Johnson (1709-1784), kendt som Dr. Johnson. Engelsk poet og litteraturkritiker. Blandt 1700-tallets ledende britiske kulturpersonligheder.

Introduktion

nævne en af hans bøger, diskuterede han altid sit eget værk på samme uengagerede måde, som hvis det havde været skrevet af en fremmed. Så vidt jeg kunne se, nærede han ikke den store interesse for sin egen litterære eller teologiske status i verden. Dette kom meget naturligt til udtryk en aften, hvor vi sad og snakkede.

Vi havde talt om et af vores yndlingsværker, Malorys *Morte d'Arthur*, og jeg havde nævnt, hvor skuffet jeg ofte følte mig, når Sir Lancelot drog ud for at redde en hjælpeløs mø fra den ene eller den anden fare. Netop som ens beundring for Lancelots uselviske handlemåde når et højdepunkt, forklarer ridderen gerne nogen, som den naturligste ting af verden, at han gjorde det "for sin navnkundigheds skyld" – altså for at øge sin egen berømmelse. Vi blev enige om, at der var tale om en arv fra hedenskabets tid. Uden nogen hensigt til at bringe ham i forlegenhed spurgte jeg så Lewis, om han nogensinde tænkte på, at uanset hans intentioner så havde hans bøger gjort ham "navnkundig". Han svarede med dæmpet stemme og i den dybeste og mest fuldstændige ydmyghed, jeg nogensinde har mødt hos et andet menneske: "Man bør anstrenge sig til det yderste for ikke at tænke på det." Huset, haven og hele universet syntes et øjeblik at holde vejret, før vi genoptog samtalen.

Da disse for mig så udtalt lykkelige måneder var ved

at være forbi, og den tid nærmede sig, hvor jeg måtte vende tilbage til USA, begyndte Lewis og jeg at planlægge hans pensionisttilværelse: hvilke bøger han skulle skrive, hvordan jeg bedst kunne aflaste ham, og hvordan vi sammen ville studere de gamle franske kilder, som lå til grund for Malorys *Morte*. Selv nu, mange år senere, kan disse lyse fremtidsplaner drille mig med et håb, som det Jill oplevede i *Det sidste slag*, hvor "et billede af alle de lykkelige år ... byggede sig op ... indtil det nærmest følte som at stå på en bakketop og se ned på et rigt landskab fuldt af skove og vandløb og kornmarker, der strakte sig mod horisonten og blev tåget og utydeligt længst borte." Desværre døde Lewis pludseligt den 22. november 1963.

Når jeg nogle gange bliver spurgt om Lewis, gør jeg det altid klart, at jeg 'kun' var sammen med ham i tre måneder. Men måske forklejner jeg både hans minde og hans venlighed ved at bruge ordet kun. Har vi ikke alle oplevet at mærke et varigt bånd til mennesker, som vi kun har kendt i nogle minutter, og samtidig været ude af stand til – for det er tingenes natur – at knytte os til mennesker, som vi har talt med i halve timer gennem en årrække? Man kan tænke, hvad man vil derom. Jeg skammer mig lidt over at indrømme, at fordi de planer, Lewis og jeg dengang lagde, ikke fik lov at blive realiseret i de efterfølgende år, føler jeg mig på en eller anden må-

de snydt. Det er i virkeligheden om ikke ligefrem ondt, så i hvert fald utaknemmeligt af mig. For nylig lå en af mine venners bedstemor for døden, og jeg besøgte ham i Derbyshires herlige bakkelandskab, hvor folk er mere fri for floskler og overdrivelser end noget andet sted, jeg kender. Det var tidligt forår, og min ven kunne ikke finde andet end nogle få kviste gæslingepil til en buket til sin bedstemor. Da han gav hende buketten, kun få minutter før hun døde, holdt hun dem op til sit ansigt og hviskede: ”De er så fine, min skat. Det er mere end nok.”

Lewis’ forlæggere kunne imidlertid aldrig få nok af hans bøger. Lewis elskede at skrive, men han lod aldrig – som så mange andre – sin pen ile forud for sin viden. Han måtte have noget at sige, før han begyndte på en ny bog. Og selv om han altid overholdt de frister, han satte for sig selv, hvad hans bøger angik, måtte hans engelske og amerikanske forlæggere nøde ham hårdt til at redigere nogle samlinger af hans essays og foredrag. Det skyldtes ikke, at de kortere stykker, som dem man finder her i bogen, på nogen måde var venstrehåndsarbejde: han havde blot brug for gentagne tilskyndelser til at udvælge dem.

Denne samling, der oprindeligt bestod af stykkerne 1, 2, 4, 6 og 7, blev udgivet af Geoffrey Bles i London i 1949 under titlen *Transposition and Other Addresses* og se-

neres samme år af Macmillan i New York under titlen *The Weight of Glory and Other Addresses*. Fra da af har indholdet af essays i samlingen varieret noget fra den ene side af Atlanten til den anden, og denne bog er et forsøg på at skabe fodslag. Det, der satte mig i gang med arbejdet, var en rundtur i USA i 1979 med filmen *Through Joy and Beyond: The Life of C.S. Lewis*. Når jeg havde vist filmen, afsluttede jeg aftenen med at læse et stykke af Lewis' essay "Omstilling" højt. Hvad jeg ikke havde været opmærksom på, men som mange velmenende mennesker mindede mig om, var, at det, jeg regnede for et af de mest suveræne stykker prosa fra Lewis' hånd, var blevet tilføjet senere og derfor ikke figurerede i den amerikanske udgave. Omvendt dette i sig selv var motivation nok til at nyredigere den amerikanske version, faldt det mig også ind, at det var den ideelle lejlighed til at øge samlingen med tre tekster, som aldrig før var udgivet i USA, og én, som aldrig før var udgivet nogen steder.

Stykkerne er arrangeret kronologisk bortset fra "Herlighedens tyngde" (1) som forekommer mig så storslået, at jeg ikke alene er så godt som parat til at tildele det en plads blandt kirkefædrenes store skrifter, men også frygter at blive kølhalet af Lewis' beundrere, hvis jeg ikke giver det første rang. Lewis holdt denne prædiken efter indbydelse fra Canon T.R. Milford ved Solemn Evensong

Introduktion

den 8. juni 1941 i Oxford University Church of St. Mary the Virgin, en kirke fra det tolvte århundrede, for en af de største skarer, denne kirke i moderne tid har rummet. Canon Milford, som var præst ved St. Mary, fortalte mig, at han var blevet inspireret til at indbyde Lewis ved at læse hans bog *The Pilgrim's Regress*. Prædikenen blev trykt første gang i *Theology*, bd. 43 (november 1941) og blev efterfølgende udgivet som hæfte af S.P.C.K. i 1942.

"Uddannelse i krigstid" (2) blev ligeledes prædikeret ved en Evensong i St. Mary the Virgin på indbydelse af Canon Milford den 22. oktober 1939, også i dette tilfælde inspireret af Milfords begejstring for *The Pilgrim's Regress*. Som en yderligere grund til indbydelsen angav Milford over for mig, at i en tid, hvor udbruddet af Anden Verdenskrig voldte så megen uro blandt de studerende, måtte Lewis – forhenværende soldat og underviser i kristendom ved Magdalen College – være selvskrevet til at sætte tingene i deres rette perspektiv for de studerende. Også ved den lejlighed husede kirken en stor forsamling, og Canon Milford sørgede for, at alle de tilstedeværende fik udleveret en duplikeret kopi af Lewis' prædiken med titlen 'None Other Gods': Culture in War-Time. Som prædikentekst havde Lewis valgt 5 Mos 26,5 – "En omflakkende

aramæer var min fader.”³ Denne prædiken blev samme år udgivet i hæfteform under overskriften ”The Christian in Danger” af Student Christian Movement.

Mens nærværende bog var under forberedelse, forsynede min ven George Sayer, en af Lewis’ elever på Magdalen i krigsårene og derefter en af hans nære venner, mig med en kopi af ”Derfor er jeg ikke pacifist” (3). Dette foredrag holdt Lewis for en pacifistisk forening i Oxford på et tidspunkt i 1940, og Lewis lod udfærdige en kopi af talen til Sayer, hvilket vi i dag må prise os lykkelige for, eftersom det originale manuskript ikke er bevaret. Vi ved, at Lewis aldrig gjorde noget forsøg på at få foredraget udgivet, og det gengives her for første gang på tryk.

Prædikenen ”Omstilling” (4) holdt Lewis pinsedag den 28. maj 1944 i kapellet til Mansfield College i Oxford – en kongregationalistisk institution – efter indbydelse fra denne institutions rektor, Nathaniel Micklem (1988-1976). I *The Daily Telegraph* kunne man den 2. juni 1944 under overskriften ”Modern Oxford’s Newman” læse, at ”midt i sin prædiken blev hr. Lewis så følelsesmæssigt berørt, at han måtte bryde af og med ordene ’Jeg beklager’ forlade prædikestolen. Dr. Micklem, stedets rektor, og kirkenes præst ilede ham til bistand. Efter afsyngningen af

3 King James Version: ”A Syrian ready to perish was my father.”

en salme vendte hr. Lewis tilbage og færdiggjorde sin prædiken ... i en ganske følelsesfuld atmosfære.”

Lewis er måske den forfatter, som mest af alle i sin samtid, både i hans fiktion og i hans prædikener, har styrket menneskers tro på Himlen. Jeg gætter på, at han på et tidspunkt, men ikke nødvendigvis i 1944, har følt, at han ikke var nået helt i mål med ”Omstilling”. Selv om han var temmelig dårlig i foråret 1961, da Jock Gibb, hans forlægger ved Geoffrey Bles, indtrængende opfordrede ham til at redigere en samling af hans essays, skete der i hvert fald noget vidunderligt. Med en klarhed der måske kunne tilskrives Himlens eget ønske om at forklare sig bedre, modtog Lewis en åbenbaring af, hvilke herligheder det indebærer, at det forgængelige iklæder sig uforgængelighed, og det fik ham til at skrive en tilføjelse, som forlener denne prædiken med en helt særegen fortræffelighed. Det nye afsnit begynder på side 124 med ordene: ”Jeg tror, at denne lære om omstilling ...” og slutter på side 130 med ordene ”... fordi kød og blod er for luftigt, for ustadigt, for uvirkeligt”. Den udvidede version af prædiken blev første gang trykt i Lewis’ *They Asked for a Paper* (London 1962).

Foredraget ”Er teologi poesi?” (5) blev holdt i Oxford University Socratic Club den 6. november 1944 og blev første gang trykt i *The Socratic Digest*, bd. 3 (1945).

”Inderkredsen” (6) var den årlige mindetale ved King’s College, University of London, afholdt den 14. december 1944.

Foredraget ”Medlemskab” (7) blev holdt i Society of St. Alban and St. Sergius i Oxford den 10. februar 1945 efter indbydelse fra frøken Anne Spalding, en gammel ven af Charles Williams, siden Williams boede i frøken Spaldings forældres hjem, da han flyttede til Oxford ved Anden Verdenskrigs udbrud. Teksten blev første gang trykt i *Sobornost* nr. 31 (juni 1945).

”Om tilgivelse” (8) blev skrevet på opfordring af fader Patrick Kevin Irwin (1907-1965) og afsendt til denne den 28. august 1947 for at blive inkluderet i fader Irwins sogneblad ved Church of St. Mary, Sawston, Cambridgeshire. Fader Irwin blev imidlertid forflyttet til Church of St. Augustine i Wisbech, før teksten kunne udgives, og jeg hørte første gang om dette essay i 1975, da nogle af præstens efterkommere indleverede manuskriptet til Bodleian-biblioteket. Det blev trykt første gang sammen med andre af Lewis’ essays i *Fern-seed and Elephants and Other Essays on Christianity* (London: Fount/Collins, 1975).

”En fortaelse” (9) er den sidste prædiken, Lewis holdt. Den blev skrevet på foranledning af en indbydelse fra fader C.A. Pierce, kapellanen ved Magdalene College, Cambridge, og fandt sted i kapellet ved dette college til

Introduktion

Evensong den 29. januar 1956. I modsætning til Magdalen College i Oxford er colleget i Cambridge ganske lille, og dets kapel, der opleves som en lille juvel i stearinlysenes skær, er også ganske lille. Ikke desto mindre vidner kapellets optegnelser om, at det den aften indeholdt så mange kirkegængere – et hundrede mennesker – at man måtte bære ekstra stole ind. Denne prædiken blev trykt i *Screwtape Proposes a Toast and Other Pieces* (London: Fount/Collins, 1965), som Lewis hjalp sin forlægger med at redigere, lige før han afgang ved døden.

Jeg skylder Collins Publishers tak for deres tilladelse til at inkludere ”Er teologi poesi?”, ”Om tilgivelse” og ”En fortalelse” i denne samling. Tak endvidere til hr. Sayer for at sende mig en kopi af ”Derfor er jeg ikke pacifist”. Endelig en varm tak til Owen Barfield, fordi han lod mig redigere denne bog og for alt det andet, der får mig til at regne ham for en af de venner, som jeg efter enhver målestok vil kalde en pryd for vores faldne race.

Walter Hooper

7. marts 1980

Oxford

Forord

Denne bog indeholder et udvalg af de alt for mange taler, jeg lod mig lokke til at holde i de sidste år af krigen og de første år umiddelbart derefter. Jeg har skrevet dem alle på opfordring og for en bestemt skare af tilhørere, uden nogen intention om senere at udgive dem på tryk. Derfor vil det utvivlsomt forekomme nogen, at de her og der synes at gentage – omend de i virkeligheden gik forud for – tanker, som allerede er kommet til udtryk i nogle af mine bøger. Da jeg blev bedt om at sammensætte dette lille udvalg, forestillede jeg mig, at jeg kunne luge den slags gentagelser ud af teksterne, men jeg tog fejl. Der kommer en tid (og det behøver ikke altid vare så længe), hvor en tekst i så høj grad hører fortiden til, at forfatteren selv ikke kan ændre meget ved den uden at føle, at han gør sig skyldig i en form for historieforfalskning. Den tid, disse tekster hører hjemme i, var for os alle en højst usædvanlig tid, og selv om jeg nok tror, at jeg stadig kan stå inde for de holdninger, der kommer til udtryk i teksterne, kan jeg ikke i dag finde tilbage til den særlige tone og atmosfære, de oprindeligt blev forfattet i. De, der ønsker teksterne bevaret på tryk, ville næppe heller finde behag i, at jeg gjorde dem til en slags kludetæpper. Det har der-

C.S. Lewis

for forekommet mig rigtigst at gengive dem med et minimum af sproglige rettelser.

Jeg vil gerne takke S.P.C.K., S.C.M. og redaktørerne af *Sobornost* for deres imødekommenhed og venlige tilladelse til at gentrykke henholdsvis "Herlighedens tyngde", "Uddannelse i krigstid" og "Medlemskab". Manuskriptet til "Inderkredsen" foreligger her for første gang på tryk. Det bør også nævnes, at en anden version af "Omstilling", skrevet udtrykkeligt med dette formål for øje og derefter oversat til italiensk, er blevet trykt i *Rivista* i Milano.

C.S.L.